Wąsek, D., i Gilski, M. (red.). (2026). *Leksykon polskich apologetów i teologów fundamentalnych*. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, s. 437–453.
https://doi.org/10.15633/9788383701769.23

Eugeniusz Tomaszewski

Przemysław Artemiuk
p.artemiuk@uksw.edu.pl https://orcid.org/0000-0001-5337-0329
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie https://ror.org/05sdyjv16

Krystian Kałuża
krystian.kaluza@uni.opole.pl https://orcid.org/0000-0002-7605-8132
Uniwersytet Opolski https://ror.org/04gbpnx96

Kontekst biograficzno-bibliograficzny

Eugeniusz Tomaszewski należy do grona polskich apologetów drugiej połowy XX wieku, którzy łączyli pracę naukową z posługą duszpasterską [Dec, 1983: 271–279; Mandziuk, 1983: 323–325; 1997: 321–322; Nowicki, 2002: 1251–1252; Szetelnicki, 1975: 401]. Urodził się 28 kwietnia 1918 roku w Nowotańcu koło Sanoka, w rodzinie wielodzietnej. Uczył się najpierw w Nowotańcu i Bukowsku, a szkołę średnią ukończył w Żółkwi. W okresie gimnazjalnym mieszkał przez pewien czas w bursie dominikanów, z którymi utrzymywał później trwałe więzi. Studia teologiczne rozpoczął we Lwowie, jednak wskutek wojny znalazł się na terenie diecezji przemyskiej. Święcenia kapłańskie przyjął 4 maja 1941 roku w Brzozowie z rąk bp. Franciszka Bardy. Jako młody kapłan pracował najpierw w Nowotańcu, gdzie obok posługi duszpasterskiej angażował się w tajne nauczanie, pomoc Żydom, działalność opiekuńczą oraz pomoc żołnierzom przedostającym się przez karpackie przejścia na południe.

Po zakończeniu wojny podjął pracę duszpasterską w Kamieniu Wielkim, a następnie w Pantalowicach i Bochni. Równocześnie, za zgodą abp. Eugeniusza Baziaka, rozpoczął studia specjalistyczne na Wydziale

Teologicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jego formacja naukowa w zakresie apologetyki przebiegała najpierw pod kierunkiem Bolesława Radomskiego, a następnie Wincentego Kwiatkowskiego. Studia uwieńczył w 1949 roku doktoratem na podstawie dysertacji *Nauka Mariawitów o Kościele*. Ten etap okazał się decydujący dla dalszego profilu jego badań: Tomaszewski wszedł w krąg polskiej apologetyki akademickiej, w której klasyczne pytanie o wiarygodność chrześcijaństwa łączono z refleksją metodologiczną i z rosnącą recepcją nowoczesnych badań biblijnych [Dec, 1983: 272].

Od 1949 roku Tomaszewski był związany z archidiecezją wrocławską. Podjął wykłady z apologetyki w Wyższym Seminarium Duchownym we Wrocławiu, a zarazem pełnił posługę duszpasterską w kolejnych parafiach. W latach 1953–1957 był administratorem w Krzydlinie Małej, Wińsku i Marciszowie. W 1957 roku powrócił do pracy seminaryjnej, łącząc ją z obowiązkami administratora parafii św. Jerzego we Wrocławiu-Brochowie, a od 1961 roku parafii św. Rodziny we Wrocławiu. Jego aktywność kapłańska rozwijała się więc dwutorowo: jako działalność naukowo-dydaktyczna i jako praca duszpasterska. Habilitację uzyskał 10 marca 1970 roku na Akademii Teologii Katolickiej na podstawie rozprawy *Geneza tytułu „Kyrios" w najstarszych listach św. Pawła*. W późniejszych latach nosił się z zamiarem rezygnacji z prowadzenia parafii i pełniejszego poświęcenia się pracy naukowej, lecz nie zdążył go zrealizować. Zmarł 31 lipca 1978 roku [Dec, 1983: 272–273].

Twórczość naukowa. Dorobek Tomaszewskiego ma przede wszystkim charakter artykułowy i problemowy. Tomaszewski nie pozostawił obszernej syntezy podręcznikowej ani zwartego systemu apologetyki, lecz szereg studiów, rozpraw i recenzji skoncentrowanych wokół kluczowych zagadnień tej dyscypliny. Trzeba zarazem zaznaczyć, że opublikowane teksty nie wyczerpują całokształtu jego aktywności naukowej. Ignacy Dec zwraca uwagę, że wiele prac Tomaszewskiego nie zostało wydrukowanych, dlatego ocenę jego dorobku należy opierać przede wszystkim na zachowanych i ogłoszonych publikacjach. Pozwalają one jednak uchwycić zasadniczy profil jego myśli: dominację chrystologii apologetycznej oraz obecność węższego, lecz istotnego nurtu eklezjologicznego [Dec, 1983: 273–274].

Centrum twórczości Tomaszewskiego stanowi chrystologia apologetyczna. Już artykuł *Problematyka chrystologiczna we współczesnej apologetyce* z 1959 roku wyznacza podstawowy horyzont jego późniejszych badań: relację apologetyki do teologii, problem źródeł chrześcijaństwa, znaczenie odkryć qumrańskich, spór z programem demitologizacji, problem świadomości Jezusa, zagadnienie Jego bóstwa oraz kwestię cudów [Tomaszewski,

1959]. W następnych latach Tomaszewski rozwijał te wątki w tekstach poświęconych historycznej prawdzie Ewangelii, relacji między Jezusem historycznym a Chrystusem wiary, początkom chrześcijaństwa, genezie tytułu *Kyrios* oraz metodologicznym granicom badań nad zmartwychwstaniem. W tym ciągu publikacji ujawnia się wewnętrzna logika jego pracy: od kwestii metodologicznych i hermeneutycznych przechodził ku coraz bardziej wyspecjalizowanym analizom chrystologicznym, stale podporządkowanym pytaniu o wiarygodność osoby Jezusa Chrystusa i apostolskiego kerygmatu [Tomaszewski, 1969a, 1970a, 1970b, 1973b, 1978].

Drugim, wyraźnie węższym, ale ważnym blokiem jego dorobku są zagadnienia eklezjologiczne. Należą do niego przede wszystkim studium o sukcesji apostolskiej w episkopacie [Tomaszewski, 1965] oraz artykuł o prymacie św. Piotra w nauce Soboru Watykańskiego I [Tomaszewski, 1971a]. Problematyka ta nie tworzy u Tomaszewskiego autonomicznej eklezjologii systematycznej, lecz zostaje wpisana w perspektywę apologetyczną. Interesuje go apostolskość Kościoła, ciągłość świadectwa, struktura urzędu oraz jedność wspólnoty wierzących jako elementy wiarygodności chrześcijaństwa. Dopełnieniem tej twórczości są teksty pastoralne i recenzyjne, w tym omówienie badań nad uzdrowieniami nadzwyczajnymi, w którym powraca klasyczne dla apologetyki pytanie o *motiva credibilitatis* [Tomaszewski, 1977: 255–260]. Całość dorobku ukazuje Tomaszewskiego jako autora sytuującego się między klasyczną apologetyką a posoborową teologią fundamentalną: zakorzenionego w polskiej szkole apologetycznej, a zarazem wyczulonego na współczesną egzegezę, hermeneutykę i refleksję metodologiczną.

Warsztat apologety

Źródła i inspiracje

Warsztat apologetyczny Eugeniusza Tomaszewskiego wyrasta z polskiej tradycji apologetycznej, zwłaszcza z kręgu Wincentego Kwiatkowskiego, a zarazem pozostaje wyraźnie otwarty na nowoczesną biblistykę i współczesną refleksję metodologiczną. Tomaszewski myśli w perspektywie apologetyki chrystologicznej, dla której punktem wyjścia nie są aprioryczne konstrukcje, lecz metodologicznie kontrolowane badanie roszczeń Chrystusa i chrześcijaństwa. Dlatego szczególną wagę przywiązuje do zagadnień teoretyczno-metodologicznych: miejsca apologetyki pośród

nauk, jej relacji do teologii, określenia jej przedmiotu materialnego i formalnego oraz doboru adekwatnych metod badawczych. Zachowuje przy tym dystans zarówno wobec redukowania apologetyki do samej metody teologicznej, jak i wobec modelu dowodzenia, który sprowadzałby wiarygodność chrześcijaństwa do logicznie przymuszającej oczywistości [Tomaszewski, 1959: 43–45; Artemiuk, Wąsek, 2025: 492–494].

Podstawowym tworzywem jego argumentacji pozostają źródła nowotestamentalne: przede wszystkim Ewangelie, a w analizach tytułów chrystologicznych także najstarsza tradycja Pawłowa. Tomaszewski odczytuje je jednak nie w izolacji, lecz w szerokim kontekście egzegetycznym, historycznym i hermeneutycznym. Uważnie śledzi wyniki współczesnych badań nad tradycją ewangelijną, korzysta z dorobku *Formgeschichte* i *Redaktionsgeschichte*, a także podejmuje dyskusję z egzegezą protestancką i zachodnią teologią fundamentalną. Nie przejmuje jednak bezkrytycznie ich założeń. Przeciwnie, usiłuje wydobyć z nich to, co metodologicznie uprawnione, a zarazem odrzucić redukcjonistyczne interpretacje, które podważają historyczną wiarygodność osoby Jezusa Chrystusa, przekazu ewangelijnego i apostolskiego kerygmatu. W tym sensie jego inspiracje mają charakter szeroki, ale uporządkowany: służą obronie historycznej wiarygodności chrześcijaństwa, nie zaś jej relatywizacji [Tomaszewski, 1969a: 21–24, 31–32; 1970a: 267–270, 283; Dec, 1983: 273–274; Artemiuk, Wąsek, 2025: 492–494].

Stosunek do adwersarzy

Adwersarzami Tomaszewskiego są przede wszystkim określone kierunki badawcze i modele interpretacyjne. W chrystologii pozostaje on w sporze zwłaszcza z Rudolfem Bultmannem, nurtem egzystencjalno-kerygmatycznym, historycznoreligijnymi próbami wyjaśniania genezy chrześcijaństwa i pierwotnej chrystologii oraz z takimi ujęciami nowoczesnej egzegezy, które rozrywają więź między Jezusem historii a Chrystusem wiary. W eklezjologii polemizuje z protestanckim zakwestionowaniem sukcesji apostolskiej oraz z odrzuceniem prymatu jurysdykcyjnego Piotra, ale czyni to bez tonu konfesyjnej napaści. Charakterystyczne jest to, że jego krytyka nie wychodzi od prostego odrzucenia stanowiska przeciwnego, lecz od możliwie rzetelnej rekonstrukcji założeń, argumentów i konsekwencji tego stanowiska [Tomaszewski, 1959: 49–54; 1965: 5–7; 1971a: 25–26].

Styl tej polemiki pozostaje zasadniczo merytoryczny, rzeczowy i wyważony. Tomaszewski potrafi wskazać metodologiczne słabości stanowisk przeciwnych, zwłaszcza ich redukcjonizm historyczny lub hermeneutyczny,

ale unika tonu pamfletowego. Szczególnie wyraźnie widać to w tekstach eklezjologicznych, gdzie podkreśla, że literatura katolicka i protestancka stopniowo wyzbywa się uprzedzeń konfesyjnych, a samo rozwiązywanie problemów powinno dokonywać się nie tylko „przeciw" innym, lecz również „razem" z nimi. Nadaje to jego apologetyce rys dialogiczny i ekumeniczny, przy zachowaniu jednoznacznej tożsamości doktrynalnej [Tomaszewski, 1965: 5–7; 1959: 49–54].

Forma literacka

Od strony formalnej Tomaszewski posługuje się przede wszystkim artykułem naukowym o budowie problemowej i analitycznej. Jego teksty otwiera zwykle precyzyjne sformułowanie zagadnienia, po którym następuje rekonstrukcja stanu badań, wyodrębnienie głównych kierunków interpretacyjnych, ich ocena oraz wskazanie możliwego rozwiązania. Taki układ odnajdujemy zarówno w studiach chrystologicznych, jak i w tekstach eklezjologicznych. Nie są to więc klasyczne traktaty polemiczne, lecz rozprawy sytuujące się na styku apologetyki, egzegezy i teologii fundamentalnej. Forma ta odpowiada samemu przedmiotowi jego badań, który wymaga równoczesnego uwzględnienia danych historycznych, ich interpretacji teologicznej oraz znaczenia dla wiarygodności chrześcijaństwa.

Znamienne jest również to, że nawet w tekstach krótszych, recenzjach czy omówieniach Tomaszewski zachowuje podobną dyscyplinę wywodu. Najpierw rekonstruuje stanowisko omawianego autora, następnie bada jego przesłanki metodologiczne, a dopiero potem formułuje ocenę. Dzięki temu jego piśmiennictwo ma spójny profil: nie jest próbą stworzenia zamkniętego systemu apologetycznego, lecz konsekwentnie prowadzoną refleksją nad podstawowymi *loci* apologetyki i teologii fundamentalnej, przede wszystkim nad historyczną wiarygodnością osoby Jezusa Chrystusa, orędzia paschalnego oraz apostolskiej struktury Kościoła.

Główne wątki apologetyczne

Chrystologia apologetyczna

Chrystologia apologetyczna stanowi właściwy rdzeń dorobku naukowego Eugeniusza Tomaszewskiego. Nie jest to jednak chrystologia ujmowana

przede wszystkim w perspektywie dogmatyczno-spekulatywnej, lecz chrystologia uprawiana w obrębie apologetyki i teologii fundamentalnej, a więc podporządkowana pytaniu o wiarygodność osoby Jezusa Chrystusa, historyczną prawdę Ewangelii, genezę chrześcijańskiego kerygmatu oraz podstawy wiary paschalnej. Ignacy Dec syntetycznie wskazywał, że w centrum zainteresowań Tomaszewskiego znajdowały się zwłaszcza dwa zagadnienia: relacja między Jezusem historii a Chrystusem wiary oraz zmartwychwstanie Chrystusa [Dec, 1983: 273–275]. Nowsze opracowanie Przemysława Artemiuka i Damiana Wąska [2025: 493] pozwala jednak ująć ten zakres szerzej: obejmuje on ogólną problematykę chrystologiczną, spór z demitologizacją, zagadnienie historyczności Ewangelii, relację historii i kerygmatu, kwestię tytułu *Kyrios* oraz problem Jezusa historii i Chrystusa wiary. Tak rozumiana chrystologia Tomaszewskiego jest zarazem historyczna, egzegetyczna i apologetyczna: jej celem jest wykazanie, że wiara Kościoła nie rodzi się z mitu ani z późniejszej projekcji wspólnoty, lecz pozostaje zakorzeniona w osobie i wydarzeniu Jezusa Chrystusa.

Punktem wyjścia chrystologii Tomaszewskiego jest przekonanie, że nowoczesna apologetyka nie może uchylać się od debaty metodologicznej. Tomaszewski dobrze rozumie, iż współczesne pytanie o Chrystusa zostało na nowo postawione przez rozwój krytyki historycznej, badań nad tradycją ewangelijną, odkrycia qumrańskie, dyskusję nad demitologizacją oraz spór o możliwość historycznego dotarcia do osoby Jezusa. Dlatego w artykule programowym z 1959 roku nie buduje od razu pozytywnej syntezy, lecz najpierw porządkuje pole problemowe. Wskazuje, że przed apologetyką stanęły w pierwszej kolejności kwestie teoretyczno-metodologiczne: jej miejsce pośród nauk, określenie przedmiotu i metod, a następnie badanie „roszczeń Chrystusa i chrześcijaństwa". Dalej wyodrębnia zasadnicze zespoły zagadnień: źródła chrześcijaństwa, odkrycia z Qumran, problem demitologizacji, świadomość Jezusa i interpretację Jego bóstwa oraz kwestię cudów [Tomaszewski, 1959: 43–45; Artemiuk, Wąsek, 2025: 493–494]. Ta kolejność pokazuje, że dla Tomaszewskiego chrystologia apologetyczna rozpoczyna się nie od gotowej tezy dogmatycznej, lecz od krytycznego namysłu nad warunkami, w jakich można naukowo odpowiedzialnie mówić o Jezusie Chrystusie jako centrum Objawienia.

Na tym tle należy umieścić jego stosunek do odkryć qumrańskich i historycznoreligijnych prób wyjaśniania genezy chrześcijaństwa. Tomaszewski nie neguje znaczenia Qumran dla lepszego poznania środowiska, w którym rodził się Nowy Testament, ale zdecydowanie sprzeciwia się przecenianiu tych odkryć. Uważa, że zwoje nie uzasadniają hipotez o naturalnej genezie chrześcijaństwa ani o doktrynalnej zależności Jezusa

od sekty z Qumran. Pozwalają raczej pełniej zrozumieć kontekst epoki niż zredukować chrześcijaństwo do jednego z nurtów późnego judaizmu. Charakterystyczna jest przy tym jego metodologiczna ostrożność: podkreśla, że stan badań nie pozwala ani na wyolbrzymianie znaczenia Qumran, ani na ignorowanie pomocniczej wartości tych odkryć [Tomaszewski, 1959: 49][1]. Tomaszewski [1959: 46–49] sytuuje się więc między naiwnym entuzjazmem a apologetyczną defensywą: nowe dane historyczne należy traktować poważnie, lecz nie wolno czynić z nich podstawy dla nieuprawnionych wniosków o pochodzeniu wiary chrześcijańskiej.

Najważniejszy spór metodologiczny toczy jednak Tomaszewski z programem demitologizacji Rudolfa Bultmanna. Program ten rekonstruuje z dużą starannością: Bultmann, pragnąc przybliżyć Biblię człowiekowi nowoczesnemu, uznaje biblijny obraz świata za przeniknięty mitem, odmawia badaniom historycznym dostępu do osoby Jezusa i sprowadza znaczenie chrześcijaństwa do egzystencjalnej decyzji wobec głoszonego kerygmatu. Tomaszewski [1959: 53] dostrzega w tym stanowisku zarówno agnostycyzm metodologiczny, jak i redukcję historii do funkcji czysto pomocniczej. Jego krytyka nie zmierza do prostego odrzucenia nowoczesnej egzegezy, lecz do wykazania, że nie można przeciwstawiać historii i wiary w taki sposób, by kerygmat utracił zakorzenienie w realnym wydarzeniu Jezusa Chrystusa. Dlatego z uznaniem odnotowuje te nurty badań protestanckich, które – choć nieraz zachowują pewien sceptycyzm – próbują przezwyciężyć radykalizm Bultmanna, uznają elementy historyczne w kerygmacie apostolskim i odrzucają sztuczne oddzielenie Jezusa od Jego dzieła [Tomaszewski, 1959: 51–53].

W ten sposób Tomaszewski dochodzi do centralnego dla swojej chrystologii apologetycznej zagadnienia relacji między Jezusem historii a Chrystusem wiary. Jego stanowisko jest tu wyraźne i konsekwentne. Z jednej strony przyjmuje wnioski nowoczesnych badań nad Ewangeliami: nie są one stenograficznym zapisem życia Jezusa, lecz świadectwem uformowanym przez tradycję, przepowiadanie i teologiczną pracę ewangelistów [Tomaszewski, 1969a: 26][2]. Z drugiej strony odrzuca tezę, jakoby

1 „W oparciu o dotychczasowe badania należy powiedzieć, że zwoje znad Morza Martwego nie zmieniają zasadniczo rozumienia Nowego Testamentu i dlatego nie można według dzisiejszego stanu wiedzy przeceniać ich znaczenia dla problemu chrystologicznego. Nie można też tracić z oczu faktu, że zwoje umożliwiają nam lepsze poznanie i zrozumienie duchowego i religijnego tła i czasu, w którym rodził się Nowy Testament i powstawało chrześcijaństwo" [Tomaszewski, 1959: 49].

2 „Wobec tego w Ewangeliach nie ma wprost nauki Jezusa, lecz nauka o Jezusie; nie tyle jest w nich mowa o czynach Jezusa, lecz jest to głoszenie, przepowiadanie

ten proces tradycji i redakcji znosił historyczną wiarygodność przekazu albo czynił z Chrystusa jedynie wytwór wiary gminy. Soborowe nauczanie *Dei Verbum* o historyczności Ewangelii interpretuje właśnie w tym sensie: Ewangelie „podają wiernie to, co Jezus, Syn Boży […] rzeczywiście uczynił i czego uczył", ale czynią to w formie przepowiadania, przy uwzględnieniu sytuacji Kościołów i w świetle paschalnym [Dei Verbum, nr 19; Tomaszewski, 1969a: 24–25]. Historyczność nie oznacza zatem protokolarności, lecz nie oznacza też swobodnej kreacji wspólnoty. Dzięki temu Tomaszewski może sformułować zasadniczą tezę swej chrystologii: Jezus historii i Chrystus wiary nie są dwiema oddzielnymi rzeczywistościami, ale jednym i tym samym Jezusem Chrystusem ujmowanym od strony historycznej i teologicznej; centrum nowotestamentalnego kerygmatu jest jednocześnie historią i teologią [Tomaszewski, 1969a: 25 („Nie tylko Jezus z Nazaretu jest historyczny, lecz historyczny jest również Chrystus, którego głoszą Ewangelie")].

Na tym tle Tomaszewski podejmuje problem początków chrześcijaństwa. Nie zadowala się ani liberalną rekonstrukcją „żywota Jezusa", ani hipotezą, według której punktem wyjścia chrześcijaństwa miałaby być wyłącznie wielkanocna wiara uczniów lub kerygmat pierwotnej gminy. Uznaje, że między Jezusem z Nazaretu a przepowiadaniem apostolskim zachodzi relacja wewnętrzna i realna. O początku chrześcijaństwa nie można więc mówić w oderwaniu od rzeczywistej osoby Jezusa, Jego ziemskiego przepowiadania, śmierci, zmartwychwstania i uwielbienia. Tomaszewski nie przeciwstawia „obiektywnej historii" i „subiektywnej wiary", lecz pokazuje, że nowotestamentalny kerygmat jest historycznie zakorzenionym świadectwem wiary. Nie chodzi zatem o powrót do pozytywizmu historycznego, ale o obronę tezy, że wiara Kościoła nie rodzi się z czystej interpretacji, lecz z wydarzenia Jezusa Chrystusa, które ją poprzedza i uzasadnia [Tomaszewski, 1970b: 145–146, 156–159][3].

Kolejnym wielkim obszarem badań Tomaszewskiego jest zmartwychwstanie Jezusa. W studium z 1973 roku nie stawia on pytania o możliwość ścisłego „dowodu" zmartwychwstania na wzór nauk empirycznych, lecz o zakres kompetencji metody historycznej w badaniach nad

---

znaczenia tych czynów dla życia ludzkiego. Stąd więc istnieje w Ewangeliach pewien dystans do faktów historycznych" [Tomaszewski, 1969a: 29].

3 Zdaniem Tomaszewskiego Nowy Testament nie zna rozdziału między Jezusem historycznym a Chrystusem kerygmatu, lecz głosi jedną osobę Jezusa Chrystusa. Kerygmat nie zastępuje obiektywnych wydarzeń, ale stanowi ich interpretację i wyjaśnienie; dlatego Ewangelia Jezusa i Ewangelia o Jezusie Chrystusie odnoszą się do tej samej konkretnej osoby: Jezusa ziemskiego, historycznego i uwielbionego.

tym wydarzeniem. Problem zostaje sformułowany precyzyjnie: skoro zmartwychwstanie stanowi centrum wiary chrześcijańskiej, trzeba uniknąć dwóch błędów – z jednej strony redukcji wydarzenia wielkanocnego do kerygmatu lub przeżycia uczniów, z drugiej zaś prób wciągnięcia go bez reszty do porządku faktów dostępnych bezpośredniemu poznaniu historycznemu [Tomaszewski, 1973b: 83–88, 91–93, 98–99]. Tomaszewski krytykuje Bultmanna i egzegezę kerygmatyczno-egzystencjalną za wyłączenie zmartwychwstania z historii, ale nie przechodzi na pozycje naiwnego historycyzmu. Wydarzenie zmartwychwstania przekracza historię tego eonu, jednak nie pozostaje bez historycznego odniesienia: jego historycznie uchwytnym polem są przekazy, znaki i świadectwo wiary apostolskiej, które podlegają krytycznemu badaniu [Tomaszewski, 1973b: 85–88, 98–103, 106–107].

W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają pusty grób, chrystofanie i niezłomna wiara uczniów. W studium o pustym grobie i chrystofaniach jako znakach zmartwychwstania Tomaszewski broni stanowiska pośredniego i zarazem klasycznie apologetycznego. Pusty grób nie jest sam przez się dowodem zmartwychwstania, ale nie wolno uznać go za element obojętny czy wyłącznie legendarny: jako fakt wieloznaczny może pełnić funkcję znaku naprowadzającego na wiarę i wskazującego na wewnętrzną więź między ziemskim Jezusem a Panem uwielbionym [Tomaszewski, 1978: 152–154]. Podobnie chrystofanie nie mogą zostać zredukowane ani do wizji psychologicznych, ani do samych form przepowiadania. Są one związane z osobową relacją uczniów ze Zmartwychwstałym i należą do struktury świadectwa wielkanocnego [Tomaszewski, 1978: 154–157; 1973b: 86–89, 103]. Tomaszewski pokazuje zatem, że historyk nie dociera do wewnętrznego „jak" zmartwychwstania, lecz może badać historyczne przesłanki, świadectwa i znaki, które uzasadniają, iż wiara paschalna nie powstała *ex nihilo*. W tym sensie apologetyka nie wytwarza wiary, ale może wykazać, że jej przedmiot nie jest mitem ani czysto subiektywnym przeżyciem, lecz wydarzeniem zbawczym mającym historyczne zakotwiczenie [Tomaszewski, 1973b: 101–104, 106–107; 1978: 158–162][4].

Ten sam kierunek myślenia ujawnia się w analizie cudów. Tomaszewski nie rezygnuje z klasycznej kategorii *motiva credibilitatis*, ale interpretuje ją z wyraźną ostrożnością metodologiczną. Cud nie jest dla niego

4 Tomaszewski [1973b: 106–107] precyzuje, że historyk nie dociera do zmartwychwstania jako wydarzenia transcendentnego, lecz bada jego historyczny kontekst i fakty stanowiące o wierze wielkanocnej; apologetyka zaś nie wytwarza wiary, ale uwierzytelnia świadectwo uczniów i wskazuje na historyczne podstawy ich wiary.

argumentem, który w sposób automatyczny lub logicznie przymuszający prowadzi do wiary. Pozostaje raczej znakiem, który domaga się podwójnego odczytania: empirycznego, obejmującego możliwie ścisłe ustalenie faktów, oraz apologetycznego, uwzględniającego religijny kontekst wydarzenia i jego możliwe odniesienie do działania Boga [Tomaszewski, 1959: 57–58]. Dlatego w omówieniu pracy Ryszarda Paciorkowskiego Tomaszewski podkreśla znaczenie „podwójnego spojrzenia" na uzdrowienia nadzwyczajne: lekarza i apologetyka, albo inaczej – perspektywy „horyzontalnej" i „wertykalnej". Pierwsza chroni przed subiektywizmem i wymaga rzetelnej kontroli empirycznej; druga pozwala zapytać o sens religijny zjawiska i o jego możliwy związek z rzeczywistością pozaempiryczną. Uzdrowienia uznawane za cudowne nie przesądzają więc same przez się o cudownym charakterze wydarzenia, ale po uwzględnieniu kontekstu religijnego mogą pełnić funkcję pomocniczą w uwierzytelnieniu wiary. W tej perspektywie cud pozostaje znakiem prowadzącym do wiary: pomniejsza ryzyko jej przyjęcia, łagodzi atmosferę niepewności decyzji i może uzasadniać wiarygodność chrześcijaństwa, nie zastępując jednak osobowego aktu wiary ani nie znosząc potrzeby krytycznego rozeznania [Tomaszewski, 1977: 259–260]. W szerszym kontekście chrystologii apologetycznej Tomaszewskiego szczególne miejsce zajmuje zmartwychwstanie Jezusa, ponieważ właśnie ono stanowi centralny znak wiarygodności chrześcijańskiego orędzia i punkt, w którym pytanie o cud, historię i wiarę osiąga największą intensywność [Tomaszewski, 1959: 62–65].

Istotnym dopełnieniem chrystologii apologetycznej Tomaszewskiego jest refleksja nad genezą wysokiej chrystologii pierwotnego Kościoła [Artemiuk, Wąsek, 2025: 502–509]. W artykule poświęconym tytułowi *Kyrios* Tomaszewski wychodzi od stwierdzenia, że już w najstarszych źródłach chrześcijaństwa, pozostających w obiegu dwadzieścia-trzydzieści lat po śmierci Jezusa, wiara gminy apostolskiej w Jezusa jako *Kyriosa* „w sensie metafizycznym" jest tak wyraźna, iż można ją uznać za „pewnik historyczny" [Tomaszewski, 1970a: 267]. Problem nie dotyczy zatem samego istnienia tej wiary, lecz jej genezy: czy sięga ona osoby Jezusa z Nazaretu, czy też należy ją wyjaśniać jedynie przez idee i formy znane w judaizmie oraz hellenizmie.

Tomaszewski odrzuca rozwiązanie szkoły historycznoreligijnej, która genezę tytułu *Kyrios* wiązała przede wszystkim ze środowiskiem hellenistycznym i oddzielała ją od osoby Jezusa oraz od wiary gminy pierwotnej. Nie oznacza to lekceważenia kontekstu biblijno-judaistycznego. Przeciwnie, autor uznaje, że język i sposób myślenia Pawła były ukształtowane przez monoteistyczną tradycję Izraela. Zarazem jednak podkreśla,

że ani judaizm, ani hellenizm nie tłumaczą samej nowości wyznania: uznania Jezusa za Pana w sensie absolutnym, a więc przypisania Mu prerogatyw właściwych Bogu [Tomaszewski, 1970a: 267–273, 275–276].

Właściwe rozwiązanie Tomaszewski wiąże z osobą Jezusa Chrystusa i doświadczeniem paschalnym. Dla Pawła bezpośrednią podstawą poznawczą wiary w Jezusa jako *Kyriosa* była chrystofania pod Damaszkiem, natomiast jej podstawą rzeczową – zmartwychwstanie Jezusa. W tym punkcie wiara Apostoła nie różni się zasadniczo od wiary Dwunastu: jej źródłem są chrystofanie, które ukazują Zmartwychwstałego jako osobę działającą w swoim Kościele. Tytuł *Kyrios* nie jest więc późną projekcją hellenistycznej wspólnoty ani dodatkiem oderwanym od Jezusa ziemskiego, lecz wyznaniem, że Uwielbiony jest tożsamy z Ukrzyżowanym [Tomaszewski, 1970a: 276–278, 280–283].

W ten sposób chrystologia tytułów zostaje u Tomaszewskiego włączona w zasadniczy projekt chrystologii apologetycznej. Pytanie o *Kyriosa* jest w istocie pytaniem o relację między Jezusem historii, wydarzeniem paschalnym i wiarą pierwotnej wspólnoty. Ostateczny wniosek Tomaszewskiego brzmi jednoznacznie: realną podstawą wiary Pawła w Jezusa jako *Kyriosa* jest rzeczywistość osoby Jezusa Chrystusa, zarówno w Jego egzystencji ziemskiej, jak i uwielbionej [Tomaszewski, 1970a: 280–283, zwł. 282–283].

Wszystkie te wątki układają się w spójną wizję chrystologii apologetycznej. Tomaszewski broni tezy, że chrześcijaństwo nie rodzi się ani z mitu, ani z czysto wewnątrzkościelnej interpretacji, ani z samowystarczalnego doświadczenia religijnego. Rodzi się z wydarzenia Jezusa Chrystusa, które weszło w historię, zostało poświadczone przez apostołów i zachowało swą wiarygodność w źródłach Nowego Testamentu oraz w wierze Kościoła. Jego chrystologia jest więc zarazem historyczna i teologiczna: historyczna, ponieważ poważnie traktuje pytania krytyki naukowej; teologiczna, ponieważ nie zatrzymuje się na rekonstrukcji przeszłości, lecz zmierza do uchwycenia zbawczego sensu osoby i dzieła Jezusa Chrystusa. W tym splocie rygoru historycznego i perspektywy wiary ujawnia się najpełniej wartość wkładu Tomaszewskiego w polską apologetykę i teologię fundamentalną.

W kręgu eklezjologii

Na tle wyraźnej dominacji problematyki chrystologicznej w dorobku Eugeniusza Tomaszewskiego wątki eklezjologiczne zajmują miejsce bardziej ograniczone, ale teologicznie istotne. Nie tworzą one samodzielnego

traktatu o Kościele, lecz pozostają wpisane w perspektywę apologetyki. Ich zasadniczą funkcją jest ukazanie wiarygodności Kościoła jako wspólnoty historycznie zakorzenionej w świadectwie apostolskim i trwającej w ciągłości z Chrystusem oraz apostołami. W tym sensie zainteresowania eklezjologiczne Tomaszewskiego koncentrują się przede wszystkim na apostolskości Kościoła, sukcesji apostolskiej i prymacie Piotrowym.

Pierwszym zasadniczym tematem eklezjologicznych analiz Tomaszewskiego jest apostolskość Kościoła i związana z nią kwestia sukcesji apostolskiej. W studium poświęconym temu zagadnieniu wrocławski teolog podejmuje próbę odczytania klasycznej doktryny w świetle współczesnych badań biblijnych i historycznych. Punktem wyjścia jego analizy jest przekonanie, że apostolskość należy do istotnych cech Kościoła Chrystusowego i zapewnia mu trwałą ciągłość z Kościołem Apostołów. Ciągłość ta obejmuje zarówno niezmienne zachowanie treści apostolskiego przepowiadania, jak i strukturę urzędu kościelnego, odpowiedzialnego za głoszenie Ewangelii, udzielanie sakramentów i kierowanie wspólnotą. Sukcesja apostolska nie jest więc zewnętrznym dodatkiem do wiary, lecz jedną z form, w których Kościół zachowuje żywą więź z apostolskim świadectwem o Chrystusie [Tomaszewski, 1965: 5–7].

Tomaszewski unika jednak czysto jurydycznego lub mechanicznego rozumienia sukcesji. Nie sprowadza jej do formalnego następstwa urzędów ani do samego przekazania władzy. Podkreśla, że sukcesja pozostaje w służbie słowa: jest związana z tradycją jako żywym, osobowym przekazem apostolskiego przepowiadania. W tym sensie sukcesja jest „formą tradycji", a tradycja jej treścią; sukcesja nie oznacza jedynie objęcia urzędu, ale służbę słowu i świadectwo powierzonego dobra. Również władza przekazywana w sukcesji nie ma charakteru samowolnego panowania nad Kościołem, lecz jest posługą braciom w duchu miłości i odpowiedzialności [Tomaszewski, 1965: 6–7, 11–13].

Wątek ten ma u Tomaszewskiego wyraźny wymiar ekumeniczny. Autor dostrzega, że sukcesja apostolska należy do centralnych punktów sporu między katolicyzmem a protestantyzmem. Kościół katolicki widzi w sukcesji biskupów ogniwo łączące Kościół poprzez apostołów z Chrystusem, natomiast protestantyzm, w ujęciu referowanym przez Tomaszewskiego, odmawia jej charakteru charyzmatycznego albo uznaje ją za instytucję zbędną. Tomaszewski nie poprzestaje jednak na prostym przeciwstawieniu obu stanowisk. Podkreśla, że współczesna literatura teologiczna i historyczna po obu stronach stopniowo wyzbywa się uprzedzeń konfesyjnych, a samo zagadnienie powinno być przemyślane wspólnie. Nie oznacza to relatywizacji doktryny katolickiej, lecz wskazuje na konieczność

jej pogłębionego, biblijnego i historycznie odpowiedzialnego ujęcia [Tomaszewski, 1965: 5–6, 13–14].

Drugim istotnym zagadnieniem eklezjologicznym jest prymat Piotrowy. W artykule poświęconym nauce Soboru Watykańskiego I Tomaszewski analizuje prymat nie tylko jako definicję dogmatyczną, lecz także jako problem historyczny, eklezjologiczny i hermeneutyczny. Już we wstępie zaznacza, że pobieżna lektura konstytucji *Pastor aeternus* może sprawiać wrażenie jednostronnego podkreślenia władzy biskupa Rzymu przy niedostatecznym uwzględnieniu roli episkopatu. Głębsza analiza ma jednak pokazać, że naukę *Vaticanum I* trzeba odczytywać na tle historycznego kontekstu, w którym powstała, oraz w perspektywie późniejszej refleksji Kościoła, zwłaszcza Soboru Watykańskiego II [Tomaszewski, 1971a: 23–24].

Tomaszewski broni nauki o prymacie jurysdykcyjnym, ale nie interpretuje jej w duchu papalizmu. Podkreśla, że *Vaticanum I* definiuje prymat papieża jako rzeczywistość ustanowioną przez Chrystusa i trwającą w następcach Piotra, a zarazem służącą jedności Kościoła. Papież posiada pełną, bezpośrednią, zwyczajną i prawdziwie biskupią władzę jurysdykcji nad całym Kościołem, jednak nie oznacza to ani zniesienia episkopatu, ani sprowadzenia biskupów do roli urzędników papieskich. Prymat nie niszczy struktury biskupiej Kościoła, lecz powinien być rozumiany w relacji do niej. Tomaszewski [1971a: 25–28] przeciwstawia się więc zarówno redukcji prymatu do honorowego pierwszeństwa, jak i jego absolutyzacji oderwanej od episkopalnej struktury Kościoła.

Istotne jest także to, że Tomaszewski czyta *Vaticanum I* w perspektywie ciągłości rozwoju doktryny. Sobór Watykański II nie znosi ani nie osłabia nauki o prymacie, lecz dopowiada to, czego Sobór Watykański I nie zdążył rozwinąć, zwłaszcza w zakresie eklezjologii episkopatu i kolegialności. Relacja między prymatem a episkopatem nie powinna być więc rozumiana konkurencyjnie. Prymat służy jedności Kościoła powszechnego, natomiast episkopat należy do konstytutywnej struktury Kościoła apostolskiego. Takie ujęcie pozwala Tomaszewskiemu [1971a: 31–33] zachować katolicką naukę o prymacie, a jednocześnie uniknąć jej jednostronnego, centralistycznego odczytania.

Całość tych rozważań pozwala uchwycić specyfikę wątków eklezjologicznych obecnych w dorobku Tomaszewskiego. Kościół jawi się tu jako wspólnota historycznie zakorzeniona w świadectwie apostolskim i zarazem jako podmiot przekazu Objawienia. Apostolskość, sukcesja i prymat nie są więc tematami wyłącznie wewnątrzkościelnymi, lecz mają znaczenie wiarygodnościowe: wskazują na ciągłość Kościoła z Chrystusem, trwałość

apostolskiego świadectwa oraz jedność wspólnoty głoszącej tego samego Pana. W tym sensie eklezjologiczne analizy Tomaszewskiego pozostają podporządkowane chrystologii apologetycznej: Kościół jest wiarygodny o tyle, o ile trwa w apostolskim świadectwie o Jezusie Chrystusie i służy przekazowi Jego Objawienia.

*

Eugeniusz Tomaszewski należy do grona polskich apologetyków, którzy w drugiej połowie XX wieku podejmowali próbę odnowienia klasycznej problematyki wiarygodności chrześcijaństwa w ścisłym dialogu ze współczesną egzegezą, hermeneutyką i debatą metodologiczną. Jego dorobek nie ma charakteru rozbudowanego systemu, lecz tworzy spójny zespół studiów skoncentrowanych wokół najważniejszych *loci* apologetyki: osoby Jezusa Chrystusa, historycznej prawdy Ewangelii, początków chrześcijaństwa, zmartwychwstania, tytułów chrystologicznych oraz apostolskiej struktury Kościoła.

Najważniejszy wkład Tomaszewskiego dotyczy chrystologii apologetycznej. Tomaszewski broni tezy, że wiara Kościoła nie rodzi się z mitu, późniejszej kreacji wspólnoty ani z czysto egzystencjalnej interpretacji kerygmatu, lecz pozostaje zakorzeniona w wydarzeniu Jezusa Chrystusa. Jego zasadniczą intencją było utrzymanie jedności między historią i wiarą: Jezus historii i Chrystus wiary nie są dwiema oddzielnymi rzeczywistościami, lecz jednym i tym samym Chrystusem, którego osoba i dzieło zostały poświadczone w tradycji apostolskiej.

Wartość jego refleksji polega również na tym, że nie przeciwstawiał apologetyki nowoczesnym metodom badawczym. Korzystał z osiągnięć egzegezy, krytyki historycznej, badań nad tradycją i redakcją Ewangelii, ale konsekwentnie odrzucał ich redukcjonistyczne zastosowania. Dzięki temu jego apologetyka zachowuje podwójną wrażliwość: naukową, ponieważ respektuje pytania krytyczne, oraz teologiczną, ponieważ nie traci z pola widzenia objawieniowego charakteru wydarzenia Chrystusa. W tym sensie Tomaszewski pozostaje ważnym świadkiem przejścia od apologetyki klasycznej do odnowionej, posoborowej teologii fundamentalnej.

Wątki eklezjologiczne, choć mniej rozbudowane, dopełniają ten profil. Apostolskość, sukcesja i prymat nie są u Tomaszewskiego tematami oderwanymi od chrystologii, lecz stanowią przedłużenie pytania o historyczną wiarygodność chrześcijaństwa. Kościół jest dla niego wiarygodny o tyle, o ile trwa w apostolskim świadectwie o Chrystusie, zachowuje ciągłość wiary i służy jedności wspólnoty wierzących. Całość dorobku Tomaszewskiego ukazuje więc autora, który uprawiał apologetykę jako

refleksję historycznie odpowiedzialną, metodologicznie świadomą i zasadniczo chrystocentryczną.

Bibliografia

Źródła

Tomaszewski, E. (1950). Eucharystia. *Homo Dei*, 19(3): 326–334.
Tomaszewski, E. (1952). Formizm a problem chrystologiczny. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 5(5–6): 423–435. https://doi.org/10.21906/rbl.2503
Tomaszewski, E. (1954). Recenzja książki *Petrus. Jünger – Apostel – Märtyrer*, Oscar Cullmann. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 7(3–6): 220–227.
Tomaszewski, E. (1957). Myśli o współczesnym kapłaństwie. *Homo Dei*, 26(4): 508–512.
Tomaszewski, E. (1959). Problematyka chrystologiczna we współczesnej apologetyce. *Collectanea Theologica*, 30(1–4): 43–66.
Tomaszewski, E. (1960). Recenzja książki *More Light on the Dead Sea Scrolls*, Millar Burrows. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 13(2): 179–182.
Tomaszewski, E. (1961). Recenzja książki *Petrus und seine Zeit. Neutestamentliche Studien*, Paul Gaechter. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 8(1): 106–114.
Tomaszewski, E. (1962). Kazanie z okazji siódmej rocznicy konsekracji ks. Biskupa Ordynariusza Bolesława Kominka. *Wrocławskie Wiadomości Kościelne*, 17(1): 54–56.
Tomaszewski, E. (1965). Sukcesja apostolska w episkopacie w świetle współczesnych badań biblijnych i historycznych. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 12(2): 5–18.
Tomaszewski, E. (1966). Uwagi teologiczno-duszpasterskie o sakramencie pokuty. *Ateneum Kapłańskie*, 69(6): 369–378.
Tomaszewski, E. (1969a). Historyczna prawda Ewangelii według konstytucji Soboru Watykańskiego II *Dei Verbum*. *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne*, 16(2): 21–39.
Tomaszewski, E. (1969b). Jezus historyczny a chrześcijańska wiara. *Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne*, 1: 129–140.
Tomaszewski, E. (1969c). Z dyskusji nad problemem: Jezus historyczny a Chrystus wiary. *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, 12(3): 19–28.
Tomaszewski, E. (1970a). Geneza tytułu „Kyrios" w listach św. Pawła. *Studia Theologica Varsaviensia*, 8(1): 267–284.
Tomaszewski, E. (1970b). Początki chrześcijaństwa w świetle dyskusji wokół Jezusa historycznego. *Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne*, 2: 145–160.
Tomaszewski, E. (1971a). Prymat św. Piotra w nauce Soboru Watykańskiego I. *Studia Theologica Varsaviensia*, 9(2): 23–33.
Tomaszewski, E. (1971b). Wypowiedź na Kongresie Teologów Polskich. W: *Teologia a antropologia. Kongres Teologów Polskich, 21–23 IX 1971* (s. 209–212), M. Jaworski, A. Kubiś (red.). Kraków: Polskie Towarzystwo Teologiczne.
Tomaszewski, E. (1973a). Kościół a ateizm. *Ateneum Kapłańskie*, 65(3): 367–379.
Tomaszewski, E. (1973b). Zakres metody historycznej w badaniach nad Zmartwychwstaniem Jezusa na tle nowoczesnej egzegezy biblijnej. *Studia Theologica Varsaviensia*, 11(1): 83–107.

Tomaszewski, E. (1974a). Historyczne elementy w przekazach o Wielkanocy. W: *Verbum Crucis. Kardynałowi Bolesławowi Kominkowi w hołdzie* (s. 161–188), J. Krucina (red.). Wrocław: Wrocławska Księgarnia Archidiecezjalna.
Tomaszewski, E. (1974b). Najnowsza próba interpretacji wiary wielkanocnej. *Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne*, 6: 159–178.
Tomaszewski, E. (1977). Z badań nad uzdrowieniami nadzwyczajnymi w chrześcijaństwie. *Studia Theologica Varsaviensia*, 15(1): 255–260.
Tomaszewski, E. (1978). Pusty grób i chrystofanie jako znaki zmartwychwstania Jezusa z Nazaretu. *Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne*, 10: 149–162.

Opracowania

Artemiuk, P., Wąsek, D. (2025). Chrystologia apologetyczna w ujęciu Eugeniusza Tomaszewskiego (1918–1978). *Collectanea Theologica*, 95(3): 491–516. https://doi.org/10.21697/ct.2025.95.3.04
Dec, I. (1983). Ks. Eugeniusz Tomaszewski – teolog i duszpasterz (1918–1978). *Studia Theologica Varsaviensia*, 21(1): 271–279.
Dec, I. (1996). Tomaszewski Eugeniusz (1918–1978), wykładowca apologetyki w Wyższym Seminarium Duchownym i PFT. W: *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku* (s. 440–441), M. Pater (red.). Katowice: Księgarnia św. Jacka.
Mandziuk, J. (1983). Tomaszewski Eugeniusz (1918–1978), apologeta. W: *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981* (t. 7, s. 323–325), L. Grzebień (red.). Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
Mandziuk, J. (1997). Tomaszewski Eugeniusz. W: *Słownik księży pisarzy archidiecezji wrocławskiej 1945–1992* (s. 321–322), J. Mandziuk. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Teologii Katolickiej.
Nowicki, A. (2002). Tomaszewski Eugeniusz (1918–1978), ks., prof. PFT we Wrocławiu, apologeta. W: *Leksykon teologii fundamentalnej* (s. 1251–1252), M. Rusecki, K. Kaucha, I. S. Ledwoń, J. Mastej (red.). Lublin–Kraków: Wydawnictwo M.
Szetelnicki, W. (1975). *Odbudowa kościołów w archidiecezji wrocławskiej w latach 1945–1972. Rola duchowieństwa i wiernych*. Roma: Hosianum.

Summary

This chapter examines the life and scholarly work of Eugeniusz Tomaszewski (1918–1978), a Polish apologist and fundamental theologian associated with the Wrocław theological milieu and the tradition of Polish academic apologetics. The biographical section outlines his theological formation, pastoral ministry, teaching activity, and habilitation on the origin of the title *Kyrios* in the earliest Pauline letters. The main focus is on Tomaszewski's apologetic method and the central themes of his work. His most important contribution lies in apologetic Christology, especially his treatment of the relationship between the Jesus of history and the Christ

of faith, the historical truth of the Gospels, the origins of Christianity, the resurrection of Jesus, and the emergence of high Christology in the early Church. Tomaszewski engaged with modern biblical scholarship and made use of historical-critical research, while rejecting reductionist interpretations, particularly those associated with Rudolf Bultmann's programme of demythologisation. His ecclesiological writings, though less extensive, complement his Christological reflection through their analysis of the apostolicity of the Church, apostolic succession, and Petrine primacy. Taken as a whole, his work illustrates the transition from classical apologetics to a renewed, post-conciliar fundamental theology.

Abstrakt

Rozdział przedstawia Eugeniusza Tomaszewskiego jako teologa działającego na styku klasycznej apologetyki i odnowionej teologii fundamentalnej. Centralnym obszarem jego zainteresowań była chrystologia fundamentalna oraz problem historycznej i teologicznej wiarygodności Jezusa Chrystusa. Tomaszewski prowadził dialog z nowoczesną egzegezą i krytycznie odnosił się do redukcjonistycznych interpretacji Ewangelii, między innymi programu demitologizacji Rudolfa Bultmanna. Ważnym uzupełnieniem jego badań była eklezjologia, zwłaszcza refleksja nad apostolskością Kościoła, sukcesją apostolską i prymatem Piotrowym. Jego dorobek dobrze ilustruje przejście od tradycyjnego modelu apologetyki do bardziej historycznej i dialogicznej teologii fundamentalnej.

Słowa kluczowe: Eugeniusz Tomaszewski; apologetyka katolicka; teologia fundamentalna; wiarygodność chrześcijaństwa; Objawienie; chrystologia; eklezjologia; teologia polska

Abstract

The chapter presents Eugeniusz Tomaszewski as a theologian working at the intersection of classical apologetics and renewed fundamental theology. The central area of his research was fundamental Christology and the historical and theological credibility of Jesus Christ. Tomaszewski engaged with modern biblical scholarship and critically assessed reductionist interpretations of the Gospels, including Rudolf Bultmann's programme of demythologisation. His Christological studies were complemented by ecclesiological reflection on the apostolicity of the Church, apostolic succession, and Petrine primacy. His work illustrates the transition from traditional apologetics towards a more historical and dialogical model of fundamental theology.

Keywords: Eugeniusz Tomaszewski; Catholic apologetics; fundamental theology; credibility of Christianity; revelation; Christology; ecclesiology; Polish theology